

Kratkotrajna imovina

Drkulec, Barbara

Undergraduate thesis / Završni rad

2020

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Pula / Sveučilište Jurja Dobrile u Puli**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:137:041537>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2025-01-29**

Repository / Repozitorij:

[Digital Repository Juraj Dobrila University of Pula](#)

Sveučilište Jurja Dobrile u Puli

Fakultet ekonomije i turizma

„Dr. Mijo Mirković“

Barbara Drkulec

KRATKOTRAJNA IMOVINA

Završni rad

Pula, 2020.

Sveučilište Jurja Dobrile u Puli

Fakultet ekonomije i turizma

„Dr. Mijo Mirković“

KRATKOTRAJNA IMOVINA

Završni rad

Barbara Drkulec

JMBAG:0303073669, redovna studentica

Studijski smjer: Financijski management

Kolegij: Poslovno računovodstvo

Mentor: Izv. prof. dr. sc. Ksenija Černe

Pula, rujan 2020.

IZJAVA O AKADEMSKOJ ČESTITOSTI

Ja, dolje potpisana _____, kandidat za prvostupnika
_____ ovime izjavljujem da je ovaj
Završni rad rezultat isključivo mogega vlastitog rada, da se temelji na mojim
istraživanjima te da se oslanja na objavljenu literaturu kao što to pokazuju korištene
bilješke i bibliografija. Izjavljujem da niti jedan dio Završnog rada nije napisan na
nedozvoljen način, odnosno da je prepisan iz kojega necitiranog rada, te da ikoji dio
rada krši bilo čija autorska prava. Izjavljujem, također, da nijedan dio rada nije
iskorišten za koji drugi rad pri bilo kojoj drugoj visokoškolskoj, znanstvenoj ili radnoj
ustanovi.

Student

U Puli, _____, _____ godine

IZJAVA

o korištenju autorskog djela

Ja, _____ dajem odobrenje Sveučilištu
Jurja Dobrile u Puli, kao nositelju prava iskorištavanja, da moj završni rad pod
nazivom

_____ koristi na način da gore navedeno autorsko djelo, kao cjeloviti tekst trajno objavi u javnoj internetskoj bazi Sveučilišne knjižnice Sveučilišta Jurja Dobrile u Puli te kopira u javnu internetsku bazu završnih radova Nacionalne i sveučilišne knjižnice (stavljanje na raspolaganje javnosti), sve u skladu s Zakonom o autorskom pravu i drugim srodnim pravima i dobrom akademskom praksom, a radi promicanja otvorenoga, slobodnoga pristupa znanstvenim informacijama.

Za korištenje autorskog djela na gore navedeni način ne potražujem naknadu.

U Puli, _____ (datum)

Potpis

SADRŽAJ

1. UVOD.....	6
2. KRATKOTRAJNA IMOVINA.....	7
2.1. Zalihe.....	8
2.1.1. Zalihe sirovina i materijala.....	8
2.1.2. Zalihe rezervnih dijelova.....	13
2.1.3. Zalihe sitnog inventara, autoguma i ambalaže.....	14
2.1.4. Zalihe trgovačke robe.....	15
2.2. Potraživanja.....	18
2.2.1. Potraživanja od kupaca.....	19
2.2.2. Potraživanja od zaposlenih.....	20
2.2.3. Potraživanja od države.....	20
2.3. Financijska imovina.....	20
2.3.1. Ulaganje u dionice.....	21
2.3.2. Dani kratkoročni zajmovi ili krediti.....	22
2.3.3. Komercijalni zapisi.....	22
2.3.4. Depoziti.....	23
2.3.5. Mjenice i čekovi.....	23
2.4. Novac u banci i blagajni.....	24
2.4.1. Gotovinsko plaćanje.....	25
2.4.2. Bezgotovinsko plaćanje.....	25
2.4.3. Obračunsko plaćanje.....	26
3. ZAKLJUČAK.....	28
LITERATURA.....	29
Online izvori.....	30
SAŽETAK.....	31
SUMMARY.....	32

1. UVOD

Kratkotrajna imovina predstavlja imovinu koju poduzeće koristi u svom svakodnevnom poslovanju, a nazivamo ju još i obrtnom imovinom. Ista predstavlja najlikvidniji dio imovine jer se u vrlo kratkom roku može pretvoriti u novac. Vremenski i funkcionalni kriterij nam pomažu kod razlikovanja kratkotrajne od dugotrajne imovine. Kod kratkotrajne imovine razlikujemo potraživanja, financijsku imovinu, zalihe i novac u banci i blagajni.

Zalihe čine velik dio ukupne kratkotrajne imovine poduzeća, a pojavljuju se u obliku zaliha nedovršene proizvodnje, trgovačke robe, gotovih proizvoda, rezervnih dijelova, sirovina i materijala te sitnog inventara. Kod zaliha sirovina i materijala poduzetnik ima na raspolaganju tri metode (FIFO, LIFO i metoda prosječnih ponderiranih cijena) pomoću kojih evidentira trošenje odnosno izdavanje sirovina i materijala u proizvodnju.

Dospijeće kratkoročnih potraživanja je do godinu dana. Ova potraživanja se odnose na sva potraživanja koja nastaju vezano za kupce, povezana poduzeća, sudjelujuća poduzeća, zaposlene i državu. Od svih navedenih potraživanja u praksi se najčešće pojavljuju potraživanja od države, zaposlenih i potraživanja vezana za kupce odnosno prodaju dobara i usluga.

Sva ulaganja poduzeća koja se odnose na rok do godine dana spadaju u kratkotrajnu imovinu, točnije u kratkotrajnu financijsku imovinu. Takvu imovinu je moguće promijeniti za novac u vrlo kratkom vremenu, a zarada se ostvaruje na temelju kamata. Oblici financijske kratkotrajne imovine su raznoliki, a neki od njih su: ulaganja u mjenice, blagajničke i komercijalne zapise te dani depoziti do godine dana.

Novac smatramo najlikvidnijim dijelom imovine nekog poduzetnika, predstavlja sredstvo razmjene, plaćanja, pričuvne vrijednosti i mjeru vrijednosti.

Cilj ovoga rada je prikazati i objasniti kratkotrajnu imovinu korištenjem različite literature, na koje načine se ona nabavlja, knjiži te za što ju poduzeće koristi u svom poslovanju. Podatci koji su korišteni pri izradi ovog rada su uzimani iz stručnih knjiga i zakonskih propisa. Metode korištene u izradi su: deskriptivna, induktivna i metoda analize.

2. KRATKOTRAJNA IMOVINA

Onaj dio imovine za koji očekujemo da će biti utrošen u normalnom proizvodnom ciklusu ili da će biti prodan u razdoblju do godine dana nazivamo kratkotrajnom imovinom, tekućom ili obrtnom imovinom koja je cirkulirajuća.¹

Kako bismo lakše razlikovali kratkotrajnu imovinu od dugotrajne imovine možemo koristiti dva kriterija, vremenski kriterij i funkcionalni kriterij. S obzirom na vremenski kriterij možemo vidjeti da kratkotrajna imovina ima veću likvidnost odnosno to bi značilo da se za razliku od dugotrajne imovine može lakše i brže pretvoriti u novac. Vrlo specifični oblik imovine je novac koji spada u prvi stupanj likvidnosti. Vremenski kriterij nam govori upravo to, koliko je vremena potrebno da se neka imovina pretvori u novac.²

Kod funkcionalnog kriterija presudno je hoće li se neka imovina koristiti u više proizvodnih procesa ili će biti potrošena u jednom proizvodnom ciklusu. Bitno je pojasniti da se proizvodnim ciklusom smatra razdoblje od nabave sirovina od dobavljača, ulaska tih sirovina ili materijala u proizvodnju te završava naplatom od kupaca kojima su proizvedeni proizvodi prodani. U te je proizvode strojeve koji čine dugotrajnu imovinu uloženi i rad zaposlenika te sirovine i materijal koji predstavljaju kratkotrajnu imovinu. Kratkotrajnu imovinu je moguće koristiti u samo jednom proizvodnom ciklusu.³

Kod klasifikacije imovine u nekim djelatnostima ne možemo se voditi vremenskim kriterijem obzirom da proizvodni ciklus može trajati duže od godine dana. Ako kod nekog poduzeća proizvodni ciklus traje duže od godine dana te sirovine i materijal će se evidentirati kao kratkotrajna imovina jer će biti potrošene u jednom proizvodnom ciklusu, no taj ciklus će trajati duže od godine dana.

Kako bi se neka imovina mogla smatrati kratkotrajnom ona mora ispuniti nekoliko uvjeta:

¹ Gulin D., Žager L. (2010.) *Računovodstvo*, Hrvatska zajednica računovođa i financijskih djelatnika, Zagreb (str. 268.)

² loc. cit.

³ loc. cit.

- očekuje se da će se realizirati ili se drži za prodaju ili potrošnju u redovitom tijeku poslovanja
- primarno se drži za trgovanje
- očekuje se da će se realizirati unutar dvanaest mjeseci od datuma bilance
- novac ili novčani ekvivalent osim ako mu je ograničena mogućnost razmjene ili upotreba za podmirivanje obveza za razdoblje od najmanje dvanaest mjeseci od datuma bilance.⁴

Razlikujemo četiri pojavna oblika kratkotrajne imovine: zalihe, novac u banci i blagajni, potraživanja i financijska imovina.

2.1. Zalihe

Vrlo često upravo zalihe predstavljaju veliki dio kratkotrajne imovine nekog poduzetnika, sukladno tome kod utvrđivanja i pojašnjenja financijskog stanja i uspješnosti pojedinog poslovnog subjekta upravo vrednovanje zaliha ima veliki i značajni utjecaj. Cjelokupna vrijednost zaliha se prenosi na proizvod ili troškove proizvodnje, ali odjednom.

Zalihe se mogu pojaviti u nekoliko oblika; *kao zalihe trgovačke robe, kao zalihe gotovih proizvoda, kao zalihe nedovršene proizvodnje te kao zalihe rezervnih dijelova, sitnog inventara i zaliha sirovina i materijala*. Kao što im i ime govori zalihe nedovršene proizvodnje predstavljaju one zalihe koje su u nekoj od faza proizvodnje, zalihe gotovih proizvoda kao i zalihe trgovačke robe namijenjene su upotrebi u normalnom tijeku poslovanja odnosno prodaji. Zalihe rezervnih dijelova, sitnog inventara i zalihe sirovina i materijala će biti potrošene tijekom pružanja nekih usluga ili u proizvodnom procesu.

5

2.1.1. Zalihe sirovina i materijala

Kada govorimo o zalihama sirovina i materijala razlikujemo tri najvažnija procesa koja je potrebno pratiti na odgovarajući način, a to su: nabava te uskladištenje tih zaliha, njihov utrošak u proizvodnji te otuđenje sirovina i materijala. Svaka od ovih poslovnih promjena može se odvijati na drugačiji način. Pogledamo li primjerice nabavu sirovina i materijala poduzeće te zalihe može nabaviti od inozemnih dobavljača, od tuzemnih

⁴ loc. cit.

⁵ Ibidem, str.269.

dobavljača, kupnjom uz vlastite zavisne troškove ili možda nabavom putem nekih donacija.⁶

Kada govorimo o otuđenju zaliha ne misli se na stvarnu krađu istih već na prestanak njihovog priznavanja, do takve situacije može doći primjerice davanjem zaliha bez naknade, njihovim rashodovanjem ili pak prodajom zaliha sirovina i materijala. Kada promatramo praćenje zaliha sirovina i materijala takvi poslovni događaji se vode unutar više poslovnih knjiga odnosno evidencija.

Sve promjene i stanje sirovina i materijala se prate kroz skladišne evidencije, glavnu knjigu i materijalno knjigovodstvo odnosno analitičko knjigovodstvo sirovina i materijala. Što se tiče skladišne evidencije kod nje se za svaku vrstu materijala i sirovina stanje i sve promjene prate pojedinačno te je bitno naglasiti da se evidentira samo količinski i to ulaz, izlaz i stanje zaliha.⁷

Kod materijalnog knjigovodstva odnosno kod analitičkog knjigovodstva sirovina i materijala evidencija je slična kao kod skladišne evidencije. Za svaku pojedinu zalihu materijala ili sirovina evidencija se vodi pojedinačno i to količinski i vrijednosno.

Kada promatramo evidencije u glavnoj knjizi ovdje je situacija nešto drugačija. Evidencija se odvija zbirno što znači da se sve promjene i stanje zaliha nekog poduzeća prikazuju sintetički samo vrijednosno, no naravno da sve evidencije moraju biti usklađene te zbroj konta dugovnih i potražnih strana kod analitičkih konta evidencije sirovina i materijala mora odgovarati dugovnoj i potražnoj strani sintetičkih konta sirovina i materijala u glavnoj knjizi.⁸

Što se tiče vrijednosti zaliha, istu možemo utvrditi na dva načina; s obzirom na nabavnu vrijednost odnosno trošak nabave ili po neto utrživoj vrijednosti što bi bila neto vrijednost koja se može realizirati. Odabir načina utvrđivanja vrijednosti zaliha ovisiti će o tome koja je niža.

Kod troška nabave zaliha sirovina i materijala u obzir ćemo uzeti sam trošak kupnje tih sirovina koji se isplaćuje dobavljaču te zavisne troškove koje čine troškovi prijevoza, osiguranja, utovara i istovara, troškovi čuvanja i drugi troškovi koji nastaju dopremom

⁶ loc. cit.

⁷ Ibidem, str. 270.

⁸ loc. cit.

sirovina i materijala do kupca/naručitelja. Bitno je naglasiti da porez koji se obračunava na sirovine i materijal ne ulazi u troškove nabave.⁹

Kada govorimo o metodama evidentiranja zaliha razlikujemo dvije metode, a to su evidentiranje po standardnom trošku nabave i evidentiranje po stvarnom trošku nabave. Kao što joj i samo ime kaže kod metode evidentiranja zaliha po stvarnom trošku nabave troškovi nabave se sastoje od nabavne vrijednosti koja je uvećana za ovisne troškove. Unutar ove metode razlikujemo FIFO, LIFO i metodu prosječnih ponderiranih cijena pomoću kojih se evidentira način utroška. U nastavku se ukratko navodi nešto o svakoj metodi.¹⁰

Kod FIFO metode (first in first out) trošenje zaliha se prvo evidentira prema prvoj nabavnoj cijeni, nakon što se potroši količina koja je prva nabavljena, prelazi se na cijenu po kojoj je nabavljena druga količina i tako dalje, kod ove metode se smatra da je vrijednost zaliha najbliža tržišnoj vrijednosti na kraju obračunskog razdoblja.

Kod LIFO metode situacija je suprotna. Izdavanje zaliha se evidentira prema cijeni zadnjih nabavljenih količina.

Metoda prosječnih ponderiranih cijena predstavlja najjednostavniju metodu uz pomoć informacijskih tehnologija. Cijena prema kojoj će se izdavati zalihe izračunava se na način da se vrijednosni saldo podijeli s količinskim saldonom te iznos koji se dobije predstavlja cijenu prema kojoj će se izdavati zalihe iz skladišta.

Radi lakšeg shvaćanja i razlikovanja metoda evidentiranja nabave, uskladištenja i utroška zaliha u nastavku je prikazan primjer za svaku metodu.

Primjer 1.

1. Početno stanje zaliha šećera tvrtke „XY“ iznosi 50 kilograma po cijeni od 5,00 kn/kg.
2. 10.07.2020. u proizvodnji je potrošeno 30 kilograma.
3. 20.07.2020. od dobavljača je zaprimljeno 80 kilograma šećera po cijeni 5,50 kn/kg.
4. 22.07.2020. u proizvodnji je izdano 50 kilograma šećera.

⁹ Ibidem, str.271.

¹⁰ Ibidem, str.273.

Tablica br. 1: Utrošak šećera po FIFO metodi

Opis	Količina			Cijena	Vrijednost		
	Ulaz	Izlaz	Stanje		Dug.	Pot.	Saldo
1.	50	-	50	5,00	250,00	-	250,00
2.	-	30	20	5,00	-	150,00	100,00
3.	80	-	100	5,50	440,00	-	540,00
4.a)	-	20	80	5,00	-	100,00	440,00
b)	-	30	50	5,50	-	165,00	275,00

Izvor: Gulin D., Žager L.. (2010.) *Računovodstvo*, Hrvatska zajednica računovođa i financijskih djelatnika, Zagreb (str.284.)

Objašnjenje: Kao što smo iz prethodnog primjera mogli vidjeti kod nabavke i evidentiranja utroška šećera po FIFO metodi prvo se utrošak evidentira po početnoj cijeni koja je u primjeru iznosila 5,00 kn/kg. Nakon što su potrošene sve zalihe (50 kilograma) koje su evidentirane po toj cijeni daljnje trošenje se evidentira po cijeni po kojoj je nabavljena sljedeća količina odnosno to bi iznosilo 5,50 kn/kg.

Primjer 2.

1. Početno stanje zaliha šećera tvrtke „XY“ iznosi 50 kilograma po cijeni od 5,00 kn/kg.
2. 10.07.2020. u proizvodnji je potrošeno 30 kilograma.
3. 20.07.2020. od dobavljača je zaprimljeno 80 kilograma šećera po cijeni 5,50 kn/kg.
4. 22.07.2020. u proizvodnju je izdano 90 kilograma šećera.

Tablica br. 2: Utrošak šećera po LIFO metodi

Opis	Količina			Cijena	Vrijednost		
	Ulaz	Izlaz	Stanje		Dug.	Pot.	Saldo
1.	50	-	50	5,00	250,00	-	250,00
2.	-	30	20	5,00	-	150,00	100,00
3.	80	-	100	5,50	440,00	-	540,00
4.a)	-	80	20	5,50	-	440,00	100,00
b)	-	10	10	5,00	-	50,00	50,00

Izvor: Gulin D., Žager L.. (2010.) *Računovodstvo*, Hrvatska zajednica računovođa i financijskih djelatnika, Zagreb (str.285.)

Objašnjenje: Kod evidentiranja nabavke i utroška šećera po LIFO metodi sama nabava je ista kao i kod FIFO metode. Razlika je vidljiva u 4. promjeni gdje se izdavanje 90 kilograma šećera evidentira na način da 80 kilograma izdajemo po cijeni od 5,50 kn/kg, što nam predstavlja cijenu zadnje nabavke šećera, te se preostalih 10 kilograma izdaje po početnoj cijeni od 5,00 kn/kg.

Primjer 3.

1. Početno stanje zaliha šećera tvrtke „XY“ iznosi 50 kilograma po cijeni od 5,00 kn/kg.
2. 10.07.2020. u proizvodnji je potrošeno 30 kilograma.
3. 20.07.2020. od dobavljača je zaprimljeno 80 kilograma šećera po cijeni 5,50 kn/kg.
4. 22.07.2020. u proizvodnji je izdano 50 kilograma šećera.

Tablica br. 3: Utrošak šećera po metodi prosječnih ponderiranih cijena

Opis	Količina			Cijena	Vrijednos t		
	Ulaz	Izlaz	Stanje		Dug.	Pot.	Saldo
1.	50	-	50	5,00	250,00	-	250,00
2.	-	30	20	5,00	-	150,00	100,00
3.	80	-	100	5,50	440,00	-	540,00
4.	-	50	50	5,40	-	270,00	270,00

Izvor: Gulin D., Žager L.. (2010.) *Računovodstvo*, Hrvatska zajednica računovođa i financijskih djelatnika, Zagreb (str.286.)

Cijena = ukupna vrijednost zaliha / ukupna količina zaliha

$$= 540,00 / 100 = 5,40 \text{ kn/kg}$$

Objašnjenje: U 3. primjeru razlika je vidljiva kod 4. promjene i izdavanja zaliha u proizvodnju. Izdavanje zaliha nije se izvršilo po cijeni od 5,00 kn kao kod FIFO metode, niti po cijeni od 5,50 kn kao kod LIFO metode već smo cijenu po kojoj se sirovina izdala dobila na način da smo ukupnu vrijednost zaliha (540,00 kn) podijelila s ukupnom količinom šećera koji se nalazi na zalihama (100 kg) te smo dobili iznos od 5,40 što predstavlja cijenu po kojoj se sirovina izdaje u proizvodnju.

2.1.2. Zalihe rezervnih dijelova

Unutar kratkotrajne imovine evidentiraju se rezervni odnosno pričuvni dijelovi koji predstavljaju gotove elemente, uređaji radi popravka (održavanja), sklopovi te uređaju koji se ugrađuju u strojeve. Troškove proizvodnje ili tekućeg razdoblja tereti vrijednost rezervnih dijelova ovisno o objektu u koji će biti ugrađeni. Troškovi mogu predstavljati dio zaliha davatelja usluga, npr. ako se neki dijelovi koriste za neke servisne usluge

troškovi će teretiti usluge, a na rashode te će biti preneseni kada usluga bude dovršena.¹¹

Promotrimo li rezervne dijelove koji se primjerice rabe za održavanje stalnih sredstava u proizvodnji taj trošak će se rasporediti na troškove budućeg razdoblja. Kada se nabavljaju velike količine rezervnih dijelova, ali se već unaprijed zna u koje će se strojeve ugraditi tada se ti rezervni dijelovi evidentiraju kao dugotrajna materijalna imovina, u tom slučaju njihova nabava će se priključiti trošku nabave postrojenja i opreme te će se prenijeti putem amortizacije u troškove amortizacijskog vijeka.

2.1.3. Zalihe sitnog inventara, autoguma i ambalaže

Sitni inventar predstavlja zalihe koje će u procesu proizvodnje biti postupno trošene često i duže od godinu dana. S obzirom na to sitni inventar bi mogao spadati pod dugotrajnu imovinu, no problem se javlja kod pojedinačne vrijednosti koja je manja od 3.500,00 kuna. Kako bi neka imovina mogla biti svrstana u dugotrajnu njezina pojedinačna vrijednost mora biti veća od 3.500,00 kuna.¹²

Ambalaža predstavlja proizvod koji služi za zaštitu, držanje, isporuku, rukovanje ili predstavljanje neke robe. Ona ima mnogo svrha, prvenstveno štiti proizvode ili robu, zatim omogućava zadobivanje pažnje kupca te praktičnije rukovanje. Proizvodi ili roba moraju biti propisano pakirani kako bi se mogli prevoziti od proizvođača do kupca te isto tako moraju biti praktični kada se dopremaju u skladište ili na police kako bi se prostor što racionalnije iskoristio, a sve to nam omogućava praktična ambalaža.

Što se tiče evidencije ovih zaliha sve je slično kao i kod zaliha sirovina i materijala, imamo proces nabave, uskladištenja i trošenja (izdavanja). Kod izdavanja u proizvodnju zalihe se mogu jednokratno otpisati (100%), djelomično (50%) te pomoću metode kalkulativnog otpisa. Kod 100%-tnog otpisa kao što i iz naziva možemo zaključiti otpisujemo cjelokupnu vrijednost odnosno ukupna vrijednost se prenosi na troškove. Bez obzira na to mora se voditi evidencija o stanju i trošenju ove imovine putem konta. Primjerice sitni inventar u upotrebi ili autogume i ambalaža u upotrebi. Za razliku od ove metode kod 50%-tnog otpisa dio odnosno polovicu vrijednosti

¹¹ Ibidem, str. 302.

¹² Vinković Kravaica A., Ribarić Aidone E. (2009.) Računovdstvo temelj donošenja poslovnih odluka, Veleučilište u Rijeci, Rijeka (str. 468.)

otpisujemo odmah, a drugu polovicu nakon prestanka upotrebe, dok kod kalkulativnog otpisa isti se provodi postupno.¹³

Primjer knjiženja nabave i otpisa sitnog inventara i autoguma

1. Poduzeće je od dobavljača nabavilo sitnog inventara u iznosu od 5.000,00 kuna (10 komada dizalica) i 20 komada autoguma u vrijednosti 20.000,00 kuna. Dobavljač je za naručene proizvode ispostavio račun u iznosu 31.250,00 kn, te su autogume i sitni inventar uskladišteni.
2. 100%-tno je otpisano 5 dizalica koje su izdane u upotrebu
3. U upotrebu je izdano 10 autoguma koje su otpisane 50%.

Redni broj	Opis	Konto	Duguje	Potražuje
1.	Primljen račun i uskladištenje	350	5.000,00	
		352	20.000,00	
		1400	6.250,00	
		2200		31.250,00
2.	100-tni otpis dizalica, izdavanje u upotrebu	360	2.500,00	
		4040	2.500,00	
		350		2.500,00
		363		2.500,00
3.	Izdane autogume u upotrebu i njihov otpis	362	10.000,00	
		4042	5.000,00	
		352		10.000,00
		365		5.000,00

2.1.4. Zalihe trgovačke robe

Kratkotrajna imovina koja je nabavljena s ciljem daljnje prodaje nazivamo trgovačkom robom. Njenom prodajom društva kojima je djelatnost trgovina ostvaruju dobit. Prema MRS-u 2 Zalihe predstavljaju imovinu koja se drži za daljnju prodaju u redovitom

¹³ Gulin D., Žager L., (2010.) *Računovodstvo*, Hrvatska zajednica računovođa i financijskih djelatnika, Zagreb (str. 304.)

obavljanju poslovanja, te dijelove zaliha i materijala koji se troši u pružanju usluga ili proizvodnom procesu.¹⁴

Trgovačku robu mjerimo prema neto vrijednosti ili prema trošku nabave ovisno o tome koja je vrijednost niža. Neto utrživu vrijednost možemo još nazvati i cijenom za koju poduzetnik misli da može prodati robu, a sastoji se od procijenjene cijene robe od koje se oduzme trošak dovršenja i trošak prodaje, dok se trošak nabave sastoji od nabavne cijene robe koja je uvećana za ovisne troškove.¹⁵

Trošak nabave predstavlja prvi korak u sastavljanju kalkulacije robe. Pokazati će poduzetniku koliko ga košta nabava svake pojedine robe. Kako bismo ovisne troškove dobro rasporedili na nabavljenu robu koristimo tri metode: metodu udjela odnosno postotnu metodu, težinsku ili ponderalnu metodu ili metodu paritetnog faktora.¹⁶

Kod metode udjela koristimo slijedeću formulu:

$\% \text{ ovisnih troškova} = \text{ovisni troškovi} \times 100 / \text{kupovna cijena robe}$

Dobiveni postotak primjenjujemo na fakturnu vrijednost svake pojedine vrste robe te na taj način dobivamo udio ovisnih troškova za svaku vrstu robe.

Primjer 4.

Trgovina Nina d.o.o. nabavila je 200 kg jagoda po cijeni 20 kn/kg i 150 kg limuna po cijeni 25 kn/kg. Ovisni troškovi iznose 500 kuna te je potrebno izračunati koliko poduzetnika košta nabava jednog kilograma limuna i jagoda uz pomoć postotne metode.

¹⁴ Međunarodni računovodstveni standard 2 Zalihe, <http://www.srr-fbih.org/File/Download?idFi=580> (pristupljeno 26.08.2020.)

¹⁵ Vinković Kravaica A., Ribarić Aidone E. (2009.) *Računovostvo temelj poslovnog odlučivanja*, Veleučilište u Rijeci, Rijeka (str. 545.)

¹⁶ Ibidem, str.545., 546.

Tablica br. 4: Raspored ovisnih troškova uz primjenu postotne metode

Rb.	Elementi	Jagode		Limun		Ukupno
		1 kg	200 kg	1 kg	150 kg	
1.	KV	20,00	4.000,00	25,00	3.750,00	7.750,00
2.	OT	1,29	258,00	1,61	241,88	499,88
3.	TK	21,29	4.258,00	26,61	3.991,88	8.249,88

Izvor: Safret M., Marić B., Dragović-Kovač Lj., Hržica D. (2014.)
Računovodstvo 3, Školska knjiga d.d., Zagreb (str. 77)

% ovisnih troškova = ovisni troškovi * 100 / kupovna vrijednost

% ovisnih troškova = $500 * 100 / 7.750,00 = 6,45\%$

Objašnjenje: Nakon što smo dobili postotak ovisnih troškova množimo ga sa kupovnom vrijednosti jagoda koja iznosi 4.000,00 kn, te dijelimo sa 200 kg kako bismo dobili iznos ovisnih troškova za 1 kg jagoda. Isto radimo i za limun. Na jedan kilogram nabavljenih jagoda otpada 1,29 kuna ovisnih troškova, a na jedan kilogram nabavljenog limuna otpada 1,61 kuna ovisnih troškova.

Kod težinske metode ukupni ovisni troškovi se raspoređuju na pojedine vrste nabavljene robe pomoću težinskog faktora (ukupna svota ovisnih troškova se dijeli s ukupnom količinom nabavljene robe) koji se množi s količinom svake vrste nabavljene robe. Pomoću težinskog faktora možemo vidjeti kolika svota ukupnih ovisnih troškova otpada na jedinicu cjelokupne nabavljene količine robe.

Primjer 5.

Krojački obrt od dobavljača je nabavio 300 m tkanine A po 15 kuna i 250 m tkanine B po 28 kuna, ovisni troškovi iznose 600 kuna i potrebno ih je rasporediti uz pomoć težinskog faktora.

Tablica br. 5: Raspored ovisnih troškova uz primjenu težinske metode

Rb.	Elementi	A		B		Ukupno
		1 m	300 m	1 m	250 m	
1.	KV	15,00	4.500,00	28,00	7.000,00	11.500,00
2.	OT	1,09	327,00	1,09	272,50	599,50
3.	TK	16,09	4.827,00	29,09	7.272,50	12.099,50

Izvor: Safret M., Marić B., Dragović-Kovač Lj., Hržica D. (2014.)

Računovodstvo 3, Školska knjiga d.d., Zagreb (str. 79)

Težinski faktor = ukupni iznos ovisnih troškova / ukupna nabavljena količina

Težinski faktor = $600 / 550 = 1,09$ kn/m

Objašnjenje: Nakon što izračunamo težinski faktor množimo ga s nabavljenom količinom te dobivamo iznos ovisnih troškova za nabavljenu količinu. Na 300 metara nabavljene tkanine A otpada 327,00 kuna ovisnih troškova.

Prema metodi paritetnog faktora ukupni ovisni troškovi se raspoređuju na pojedine vrste robe pomoću paritetnog faktora, njega izračunavamo tako da ukupne troškove kupnje podijelimo s ukupnom kupovnom vrijednosti. Za svaku vrstu robe dobivamo troškove nabave tako da kupovnu vrijednost pomnožimo s paritetnim faktorom.

Ukoliko se roba nabavlja od dobavljača u inozemstvu i dođe li do tečajnih razlika one neće teretiti zalihe već troškove razdoblja i prihode, kao i kamate koje nastaju kod nabave robe uz odgođeno plaćanje.

2.2. Potraživanja

U kratkotrajna potraživanja ubrajamo:

- Potraživanja od kupaca
- Potraživanja od povezanih poduzeća
- Potraživanja od zaposlenih
- Potraživanja od sudjelujućih poduzeća
- Potraživanja od države, te ostala kratkotrajna potraživanja.

Kratkotrajna potraživanja obilježava rok dospijeca koji je do godine dana, a vrijednost potraživanja se iskazuje prema nominalnoj vrijednosti koja se uvećava za kamate koje su dogovorene ugovorom. Prema Hrvatskom standardu financijskog izvještavanja 11, točki 11.4. potraživanja su, na temelju obvezno-pravnih i drugih osnova, zasnovana prava potraživati od dužnika plaćanje duga, isporuku usluga ili pružanje usluga.¹⁷

Potraživanja od zaposlenih, potraživanja od države i kratkotrajna potraživanja od kupaca spadaju u potraživanja s kojima se najčešće susrećemo u praksi.

2.2.1. Potraživanja od kupaca

Potraživanja koja nastaju kao posljedica prodaje dobara ili usluga koje kupac ne plaća odmah već se prvo evidentira potraživanje dok naplata dolazi kasnije naziva se potraživanjem od kupaca. Evidentiramo ih na kontu 120 koji se raščlanjuje ovisno o dobrima koja su prodana kupcima, pa tako razlikujemo potraživanja od kupaca za ambalažu, sitni inventar, prodane proizvode, usluge ili pak potraživanja za prodaju na potrošačku kredit.

Kod prodaje ispostavlja se račun s naznačenim rokom dospijeca na temelju kojega nastaje potraživanje i prihod od prodaje, a koji se prikazuje bez obzira na to što će se naplata izvršiti u budućnosti, dakle prema načelu nastanka događaja. S obzirom na sjedište kupca koristimo različita konta, tako imamo poseban konto koji se primjenjuje za kupce u zemlji i poseban konto za kupce koji se nalaze u inozemstvu. Bitno je naglasiti da su isporuke dobara u inozemstvo kao i usluge koje su uz to povezane (otprema, prijevoz) oslobođene PDV-a.

Svi poslovni subjekti koji su u sustavu PDV-a dužni su u izlaznim fakturama naznačiti i zaračunati obvezu za PDV, dok subjekti koji nisu u sustavu PDV-a ne moraju istu obvezu naznačiti i zaračunati, no na računima mora biti naznačeno kako nisu u sustavu PDV-a.¹⁸

Dobra mogu biti prodana kupcu i na potrošački kredit. Kod ovakve prodaje mora se sastaviti ugovor o obročnom plaćanju, a ukoliko je subjekt obveznik PDV-a

¹⁷ Brkanić V. (2014.) *Računovodstvo poduzetnika*, RRI F-plus d.o.o. za nakladništvo i poslovne knjige, Zagreb (str. 273.)

¹⁸ Gulin D., Žager L. (2010.) *Računovodstvo*, Hrvatska zajednica računovođa i financijskih djelatnika, Zagreb (str. 321., 322.)

obračunavaju se kamate koje također podliježu oporezivanju, one se priznaju po dospijeću anuiteta.

2.2.2. Potraživanja od zaposlenih

Kod kratkotrajnih potraživanja pojavljuju se i potraživanja od zaposlenih. Do ovakvih potraživanja može doći zbog:

- danih kratkoročnih pozajmica zaposlenicima
- potraživanja zbog više isplaćenih plaća
- nakon povratka sa službenog putovanja i obračuna troškova može se utvrditi i da je zaposleniku isplaćeno više na ime službenog putovanja, u tom slučaju zaposlenik je dužan višak uplatiti poslodavcu
- šteta i manjkova za koje je kriv zaposlenik.¹⁹

2.2.3. Potraživanja od države

Poslovni subjekti su dobrovoljno ili prema zakonu porezni obveznici te prema tome imaju neka potraživanja od države. Među tim potraživanjima najčešće se pojavljuju potraživanja za pretporez sadržana u ulaznim fakturama, korištenje usluga iz inozemstva te uvoz dobara.

Potraživanja od države mogu također nastati i zbog preplaćenog poreza na dohodak, potraživanja vezana za preplaćene doprinose iz plaće, potraživanja za carine i drugo.

20

2.3. Financijska imovina

Kratkotrajnu financijsku imovinu poduzetnik pribavlja aktivnostima na financijskom tržištu odnosno ulaganjem novca, ali na rok koji je do godine dana. Evidentiramo ju u skupini 11 u Kontnom planu, kratkotrajna financijska imovina do godine dana. Možemo ju još definirati i kao imovinu koju je moguće brzo unovčiti, a uložena je kod nekih financijskih institucija ili drugih poslovnih subjekata. Poduzetnika na ovakvo kratko ulaganje (do godine dana) može potaknuti ostvarivanje određene dobiti na temelju

¹⁹ loc. cit.

²⁰ Ibidem, str.322.

kamata, ali i očuvanje kapitala. U HSFI-u 9 financijska imovina je objašnjena kao ugovor na temelju kojeg neki poduzetnik pribavlja imovinu (financijsku) te na temelju tog ugovora nastaje i obveza odnosno ta obveza nam je poznatija kao vlasnički dužnički instrument.²¹

Kratkotrajna financijska imovina obuhvaća: ulaganje u kratkotrajne vrijednosne papire kao što su mjenice primljene od dužnika kao instrument plaćanja, kratkotrajne obveznice, ulaganje u blagajničke i komercijalne zapise, mjenice, također obuhvaća i novac koji poslovni subjekt daje drugom poduzetniku u obliku zajma ili kredita, udjele kod povezanih poduzeća, dionice, dane depozite do godine dana i sudjelujuće udjele odnosno interese.²²

U nastavku će biti objašnjene neke od stavaka kratkotrajne financijske imovine.

2.3.1. Ulaganje u dionice

Dionica je vrijednosni papir na temelju kojeg se ostvaruje pravo vlasništva u određenom poduzeću i prihod. Cijena pojedine dionice ovisi o ponudi i potražnji na financijskom tržištu, a prihod se ostvaruje kroz dividendu koju poduzeće isplaćuje imateljima dionica. Bitno je naglasiti da se pri prodaji dionice ne knjiži obveza za PDV sukladno poreznim propisima o PDV-u.

Prilikom kupnje dionice se evidentiraju prema troškovima nabave u koje ne uključujemo transakcijske troškove, a prihod kod prodaje dobivamo iz razlike koja nastaje zbog različite knjigovodstvene i tržišne cijene.

Kod kupnje se mora voditi računa o tome koliko je dionica kupljeno s pravom glasa jer kupnjom takvih dionica dioničar može utjecati na odluke koje se donose u tom društvu. Ako poduzetnik posjeduje više od 20% dionica s pravom glasa te ih evidentira kao kratkotrajnu imovinu kojom namjerava trgovati takve dionice će biti knjižene kao dionice u povezanim poduzećima. Ukoliko posjeduje 50% dionica tada imatelj ima veliku kontrolu i ulogu pri donošenju odluka u tom društvu.²³

²¹ Ibidem, str. 330.

²² Vinković Kravaica A., Ribarić Aidone E. (2009.) *Računovodstvo temelj poslovnog odlučivanja*, Veleučilište u Rijeci, Rijeka (str. 317.)

²³ Brkanić V., (2014.) *Računovodstvo poduzetnika*, RRIIF-plus d.o.o. za nakladništvo i poslovne usluge, Zagreb (str. 245.)

2.3.2. Dani kratkoročni zajmovi ili krediti

Kod kratkoročnih zajmova čiji je rok do godine dana, fizičkim ili pravnim osobama se na temelju pisanog ugovora ustupa, uz određeni iznos kamata, određena svota novca. Ovdje je bitno naglasiti da se na kamate mora obračunati PDV s obzirom da se radi o zajmu drugom poduzeću.²⁴

Bitno je razlikovati zajam od kredita, a razlike su vidljive kod ugovornih strana. Kod kredita jedna strana može biti pravna ili fizička osoba dok druga strana mora biti banka ili neka druga pravna osoba (financijska institucija) koja ima dopuštenje za obavljanje takve djelatnosti, dok kod zajma obje ugovorne strane mogu biti i pravne i fizičke osobe. Razlika je također vidljiva i u predmetu na temelju kojeg se sastavlja ugovor, kod kredita predmet može biti samo novac, dok kod zajma može biti neka zamjenjiva stvar ili pak novac.

Što se tiče vraćanja kredita i zajma, kod zajma primatelj se obvezuje vratiti istu količinu stvari ili novca koje je dobio na raspolaganje, dok kod kredita uz vraćanje glavnice primatelj mora vratiti i kamate koje su dogovorene. Isto tako zajam predstavlja neformalan ugovor te se smatra sklopljenim nakon što su dogovoreni bitni dijelovi, dok kredit spada u formalne ugovore za koje se smatra da su sklopljeni kada je dogovorena kamata koju će korisnik kredita morati platiti.²⁵

2.3.3. Komercijalni zapisi

Komercijalni (trgovački) zapis je vrsta obligacijskoga vrijednosnog papira koji izdaju poduzeća s rokom dospijeca do šest mjeseci (najduže godinu dana) u svrhu prikupljanja likvidnih sredstava za osiguranje poduzeća.²⁶ Kupcima sigurnost kupnje ovakvih vrijednosnih papira predstavlja kreditna sposobnost i bonitet izdavatelja, iako je vrlo sličan blagajničkom zapisu za kupca je manje siguran od blagajničkih zapisa

²⁴ Gulin D., Žager L.. (2010.) *Računovodstvo*, Hrvatska zajednica računovođa i financijskih djelatnika, Zagreb (str. 331.)

²⁵ Vinković Kravaica A., Ribarić Aidone E. (2009.) *Računovodstvo temelj poslovnog odlučivanja*, Veleučilište u Rijeci, Rijeka (str. 327.)

²⁶ Ibidem, str. 318

upravo zbog činjenica da ga izdaje poduzeće, a ne banka. Imatelj dobit ostvaruje u obliku kamate.²⁷

2.3.4. Depoziti

Što se tiče depozita možemo ih definirati kao kratkoročna potraživanja koja se temelje na novčanim sredstvima koja su položena kod neke financijske institucije (najčešće banke); i to sredstva koja nam trenutno nisu potrebna te se predaju banci kako bi se na ta sredstva ostvarila određena zarada putem kamata.²⁸

2.3.5. Mjenice i čekovi

Mjenice i čekovi predstavljaju vrijednosne papire koje izdaje dužnik kao instrument plaćanja te su unovčivi do godine dana. Mjenica je vrijednosni papir koji glasi na određeni iznos novca i koji imatelju daje pravo da taj iznos naplati od osobe koja se u mjenici navodi kao dužnik. Mjenica predstavlja i instrument kreditiranja i instrument plaćanja, ali može biti i instrument bezgotovinskog plaćanja. Razlikujemo vlastite i trasirane mjenice.²⁹

Kod vlastite dionice sam izdavatelj se obvezuje s dospijećem platiti traženu svotu imatelju. Kod trasirane mjenice konačni izvršitelj plaćanja nije ujedno i glavni dužnik. Izdavatelj mjenice putem naloga naređuje nekoj trećoj osobi da izvrši glavnu obvezu tj. isplati traženi iznos imatelju mjenice. Kada promotrimo pravni promet upravo je trasirana mjenica najzastupljenija.³⁰

U praksi primjerice izdavatelj mjenice može svom kupcu putem trasirane mjenice narediti da podmiri traženi iznos mjenice te u isto vrijeme zatvoriti i potraživanje koje ima od tog kupca.

Čekovi predstavljaju instrument plaćanja, odnosno to su vrijednosni papiri za koje, da bismo ih mogli izdati, moramo imati raspoloživa sredstva na žiro računu. Kako bi se

²⁷ Ibidem, str.318., 319.

²⁸ Ibidem, str. 330.

²⁹ Gulin D., Žager L.. (2010.) Računovodstvo, Hrvatska zajednica računovođa i financijskih djelatnika, Zagreb (str. 331.)

³⁰ loc. cit.

imatelj naplatio mora ček podnijeti na naplatu kod banke i to u slučaju ako je mjesto izdavanja i plaćanja isto u roku od 8 dana ili ako je mjesto plaćanja različito od mjesta izdavanja onda je taj rok 15 dana.³¹

2.4. Novac u banci i blagajni

Kada promatramo poslovanje između poslovnih subjekata, uočavamo da se gotovo sva međusobna plaćanja obavljaju bezgotovinski korištenjem žiroračuna. Za obavljanje platnog prometa banke svojim klijentima otvaraju i vode račune.³²

U novac općenito ubrajamo metalni, papirnati novac koji se nalazi u blagajni poslovnog subjekta i novac koji se nalazi na računima u banci.³³

Najlikvidniji dio imovine bilo kojeg poslovnog subjekta je upravo novac. Kada već spominjemo pojam likvidnosti njega možemo objasniti kao sposobnost nekog poslovnog subjekta da radni kapital kojim raspolaže pretvori u novac i podmiri svoje, kako dugoročne, tako i kratkoročne obveze. Upravo je redovito podmirenje svih obaveza vrlo važno ne bi došlo do blokade računa ili pak do zastoja isporuka od dobavljača.³⁴

Novac se može objasniti kroz njegove četiri karakteristike, a predstavlja:³⁵

- sredstvo plaćanja
- mjera vrijednosti
- sredstvo pričuvne vrijednosti i
- općeprihvatljivo sredstvo razmjene

Što se tiče plaćanja koja poslovni subjekti imaju međusobno, njih možemo svrstati u tri osnovne skupine: bezgotovinsko plaćanje odnosno plaćanje putem žiro računa, gotovinsko plaćanje (izravna predaja gotovog novca koje još nazivamo uplatama i

³¹ loc. cit.

³² Ibidem, str.337.

³³ Vinković Kravica, Ribarić Aidone (2009.) *Računovodstvo temelj poslovnog odlučivanja*, Veleučilište u Rijeci, Rijeka (str. 290.)

³⁴ Ibidem, str.290.

³⁵ loc. cit.

isplatama te obračunsko plaćanje koje se obavlja putem preuzimanja duga, cesije, kompenzacije ili asignacije.³⁶

2.4.1. Gotovinsko plaćanje

Kod gotovinskog plaćanja gotov novac se izravno predaje između sudionika odnosno uplaćuje se gotov novac na račun subjekta i isto tako se gotov novac isplaćuje s računa. Neki poslovni subjekt može drugog poslovnom subjektu isplatiti u gotovini u dvije situacije: za neke namjene koje predstavljaju posebne odluke Hrvatske narodne banke ili kod nabave usluga i proizvoda kojima vrijednosti ne prelazi 5.000,00 kuna te za potrebe opskrbe ovlaštenih mjenjača.

Gotovim novcem neki poslovni subjekt može vršiti plaćanja i građanima osim za namjene koje su propisima o porezu na dohodak uređene i moraju biti plaćene putem računa. To se odnosi na sva ona plaćanja odnosno primitke koji se ne smatraju dohotkom ili su pak neoporezivi.³⁷

Tijela jedinica lokalne i regionalne samouprave, tijela državne uprave te neprofitne organizacije, fondovi i poduzetnici sva plaćanja koja se odnose na fizičke osobe koje su obveznici poreza na dohodak, a ne smatraju se dohotkom moraju izvršiti putem žiro računa. Isto tako ukoliko je račun nekog poslovnog subjekta u blokadi sva plaćanja u gotovini nisu dopuštena.³⁸

Gotovinskim plaćanjem se prema propisima o oporezivanju dohotka smatra svaka uplata na tekući račun fizičke osobe koja je obveznik poreza na dohodak. Gotovinskim plaćanjem ne smatra se uplata koja ide na žiro račun.

2.4.2. Bezgotovinsko plaćanje

Prijenos novčanih sredstava s jednoga računa (računa uplatitelja) na drugi (račun primatelja-vjerovnika) naziva se bezgotovinskim plaćanjem.³⁹ Ovdje se plaćanje

³⁶ loc. cit.

³⁷ loc. cit.

³⁸ Ibidem, str.291.

³⁹ loc. cit.

obavlja putem e-bankarstva ili putem naloga za plaćanje, a kod ovakvog plaćanja postoji manji rizik prilikom prijenosa novca i niži su troškovi.⁴⁰

Bezgotovinska plaćanja razlikujemo s obzirom na banke u kojima obje strane prijenosa sredstava imaju otvorene račune, pa tako razlikujemo međubankovna i unutarbankovna plaćanja. Kod unutarbankovnih plaćanja i primatelj i uplatitelj imaju otvoren račun u istoj banci, dok kod međubankovnih plaćanja uplatitelj i primatelj sredstava imaju otvorene račune u različitim bankama.

U iznimnim slučajevima, osim uplatitelja, nalog za plaćanje mogu ispostaviti i vjerovnici, primjerice zbog naplate dospjelih vrijednosnih papira te instrumenata osiguranja plaćanja, a isto tako osim vjerovnika to mogu učiniti i banke te ovlaštena tijela na temelju nekih sudskih odluka ili ovlaštenja koja su ugovorena s vlasnikom računa koji se tereti.⁴¹

2.4.3. Obračunsko plaćanje

U uvjetima smanjene likvidnosti nekog poslovnog subjekta često se koristi obračunsko plaćanje, no ukoliko subjekt ima blokiran račun ili nenamirene dospjele obveze koje treba platiti u tom slučaju ne smije se koristiti obračunsko plaćanje. Obračunsko plaćanje možemo objasniti kao podmirenje međusobnih novčanih potraživanja i obveza koje imaju sudionici platnog prometa između sebe, sudionici mogu biti fizičke i pravne osobe.

Razlikujemo nekoliko oblika međusobnog namirivanja potraživanja i obveza:⁴²

- cesija
- kompenzacija
- preuzimanje duga
- asignacija.

Ustupanje potraživanja odnosno cesija ukratko podrazumijeva promjenu vjerovnika dok dužnik ostaje isti. Potraživanja se sa cedenta odnosno vjerovnika prenose na novog vjerovnika koji se naziva cesionar. Kod ovog prijenosa potraživanja nije potrebna suglasnost dužnika već sve dogovaraju primatelj potraživanja i ustupatelj, no

⁴⁰ loc. cit.

⁴¹ loc. cit.

⁴² Ibidem, str.292.

potrebno je obavijestiti ga o toj promjeni. Do cesije može doći na temelju zakona i sudskom odlukom, ugovorom, ali može se prenositi i kao neko buduće potraživanje koje može biti i nedospjelo.⁴³

Prijeboj ili kompenzacija nastaje kao rezultat međusobnog potraživanja iz obveznoga odnosa odnosno obračun istovrsnih obveza koje su uzajamne između dvije strane. Uzimajući u obzir iznos koji se prebija, inicijatora prijeboja i broj sudionika razlikujemo: neizravni, izravni, djelomični, potpuni, jednostrani, ugovorni, sudski i zakonski prijeboj. Do jednostranog prijeboja dolazi voljom jedne strane, sudski po odluci suda, a zakonski s obzirom na silu zakona. Ukoliko se neki prijeboj želi izvršiti na neku višu vrijednost ili na neka nedospjela potraživanja, takav prijeboj se smatra nezakonitim. Izravni prijeboj se još naziva jednostavnim i dvostranim kod kojeg se pojavljuju dvije strane (sudionika), dužnika i vjerovnika. Kod neizravnog prijeboja se pojavljuju najmanje tri strane koje nisu uzajamni vjerovnici i dužnici već se obveza koju dužnik ima prema svom vjerovniku podmiruje iz odnosa u kojem se taj dužnik pojavljuje kao vjerovnik.⁴⁴

Asignacija ili upućivanje je sporazum između uputitelja i primatelja upute kojima uputitelj (asignant) ovlašćuje upućenika (asignata) da u svoje ime, a za račun uputitelja obavi nešto primatelju upute (asignatoru), a njega ovlašćuje da to primi u svoje ime.⁴⁵ Sve strane, bez obzira radi li se o vjerovniku ili dužniku, moraju dati svoju suglasnost. Ukoliko obveza ne bude izvršena od strane upućenika primatelj upute može tražiti ispunjenje obveze od uputitelja. Kod ovakvog sporazuma jedna strana predstavlja vjerovnika, jedna dužnika dok se ostali nalaze u dužničko-vjerovničkim odnosima. Uputu je moguće prenositi osim u posebnim okolnostima kao primjerice kada je uputa označena kao neprenosiva.

Preuzimanje duga predstavlja ugovor koji sklapaju dužnik i preuzimatelj duga kojim preuzimatelj (kako mu i samo ime kaže) preuzima obvezu plaćanja duga. Kod ovog ugovora potreban je pristanak vjerovnika bez kojeg on ne može biti valjan, za vjerovnika je bitno tko je obveznik plaćanja duga kako bi znao hoće li se moći naplatiti.

⁴³ loc. cit.

⁴⁴ loc. cit.

⁴⁵ Ibidem, str.293.

ZAKLJUČAK

Kroz rad su detaljnije objašnjene vrste kratkotrajne imovine te njihovo evidentiranje. Na kraju ćemo izvući nekoliko bitnih zaključaka iz cjelokupnog rada. Kratkotrajna imovina predstavlja onaj dio imovine za koji se očekuje da će biti potrošen u jednom normalnom proizvodnom ciklusu odnosno unutar godine dana. Hrvatskim standardima financijskog izvještavanja određeni su uvjeti koji moraju biti zadovoljeni kako bi se neka imovina mogla svrstati u kratkotrajnu.

S obzirom na pojavni oblik kratkotrajna imovina se sastoji od zaliha, potraživanja, financijske imovine i novca.

U kratkotrajna potraživanja se ubrajaju potraživanja od kupaca, od povezanih poduzeća, od zaposlenih, od sudjelujućih poduzeća, od države te ostala potraživanja. Rok kratkotrajnih potraživanja je kraći od godinu dana, a njihova vrijednost je iskazana u nominalnoj vrijednosti uvećanoj za kamate dogovorene ugovorom. Potraživanja s kojima se najčešće susrećemo u praksi su potraživanja od kupaca, potraživanja od zaposlenih i potraživanja od države.

Financijska imovina se pribavlja ulaganjem novca, ali na rok kraći od godinu dana. Možemo ju definirati i kao lako unovčivu imovinu. U kratkotrajnu financijsku imovinu ubrajamo ulaganje u kratkoročne vrijednosne papire kao što su mjenice, kratkoročne obveznice, blagajničke i komercijalne zapise te dionice.

Pod novcem podrazumijevamo metalni i papirnati novac koji se nalazi u blagajni poslovnog subjekta te novac koji se nalazi na računima u banci. Novac je najlikvidniji dio imovine poduzetnika. Četiri karakteristike novca su: novac je sredstvo plaćanja, mjera vrijednosti, sredstvo pričuvne vrijednosti i općeprihvatljivo sredstvo razmjene. Poslovni subjekti međusobno mogu obavljati gotovinsko, bezgotovinsko ili obračunsko plaćanje. Obračunsko plaćanje obavlja se putem preuzimanja duga, cesije, kompenzacije ili asignacije.

LITERATURA

Knjige:

1. Gulin D., Žager L. (2010.) Računovodstvo, Hrvatska zajednica računovođa i financijskih djelatnika, Zagreb
2. Brkanić V. (2014.) Računovodstvo poduzetnika, RRIF-plus d.o.o. za nakladništvo i poslovne knjige, Zagreb
3. Belak V., Vudrić N. (2012.) Osnove suvremenog računovodstva, Belak excellens d.o.o., Zagreb
4. Vinković Kravica A., Ribarić Aidone E. (2009.) Računovodstvo temelj donošenja poslovnih odluka, Veleučilište u Rijeci, Rijeka
5. Gulin D., Idžojtić I., Sirovica K., Spajić F., Vašiček V., Žager L. (2001.) Računovodstvo trgovačkih društava uz primjenu Međunarodnih računovodstvenih standarda i poreznih propisa, Hrvatska zajednica računovođa i financijskih djelatnika, Zagreb
6. Safret M., Marić B., Dragović-Kovač Lj., Hržica D. (2014.) *Računovodstvo* 3, Školska knjiga d.d., Zagreb

Online izvori:

1. Odbor za standarde financijskog izvještavanja (2015): Hrvatski standardi financijskog izvještavanja, HSFI, Narodne novine, br. 86/15
Dostupno na:
https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2015_08_86_1709.html
2. RRIF-ov računski plan za poduzetnike XXI. izdanje (2017.) RRIF-plus d.o.o. za nakladništvo i poslovne usluge
<https://www.rrif.hr/dok/preuzimanje/RRIF-RP2017-XXI.pdf>
3. Međunarodni računovodstveni standard 2 Zalihe,
<http://www.srr-fbih.org/File/Download?idFi=580> (pristupljeno 26.08.2020.)

SAŽETAK

Kako bi neko poduzeće moglo neometano obavljati svoju djelatnost potrebna mu je imovina. Kroz ovaj rad detaljnije je objašnjena kratkotrajna imovina čiji je rok do godine dana, odnosno jedan proizvodni ciklus, što znači da ta imovina mora biti utrošena unutar te jedne godine.

Kako bi se neka imovina mogla svrstati u kratkotrajnu imovinu mora ispunjavati uvijete koji su određeni Hrvatskim standardima financijskog izvještavanja. Prema tim standardima kratkotrajna imovina je primarno namijenjena za trgovanje, očekuje se da će biti utrošena u redovitom poslovanju te se njena realizacija očekuje unutar 12 mjeseci. Razlikujemo četiri oblika u kojima se kratkotrajna imovina može pojaviti, a to su: potraživanja, zalihe, financijska imovina te novac u banci i blagajni.

Kroz rad detaljnije je pojašnjen sam pojam kratkotrajne imovine, njezini pojavnici oblici te pojedini oblici koji se dodatno razlikuju unutar svakog pojavnog oblika kratkotrajne imovine.

SUMMARY

In order for a company to be able to carry out its activities without hindrance, it needs assets. This paper explains in more detail short-term assets with a term of up to one year, ie one production cycle, which means that these assets must be spent within that one year.

In order for an asset to be classified as a current asset, it must meet the requirements set out in Croatian Financial Reporting Standards. According to these standards, current assets are primarily intended for trading, they are expected to be spent in regular operations and their realization is expected within 12 months. We distinguish four forms in which current assets can occur, and these are: receivables, inventories, financial assets, and money in the bank and treasury.

The paper explains in more detail the very concept of current assets, its manifestations and individual forms that additionally differ within each manifestation of current assets.